

Petar Prelog

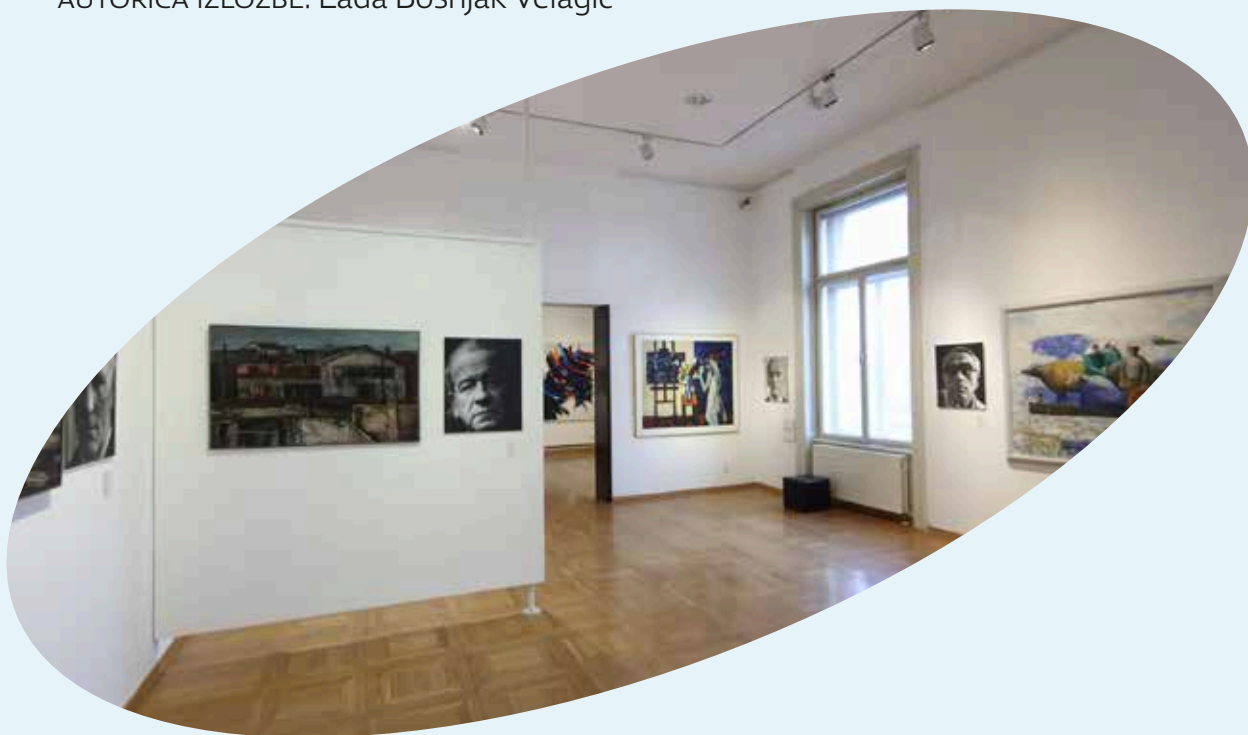
Fotograf, umjetnici i njihovo djelo

Portret i djelo. Donacija Nine Vranića

Moderna galerija, Zagreb

21. siječnja – 21. ožujka 2021.

AUTORICA IZLOŽBE: Lada Bošnjak Velagić

U nizu izložaba koje je zagrebačka Moderna galerija – nedavno preimenovana u Nacionalni muzej moderne umjetnosti – organizirala u razdoblju obilježenom pandemijom i posljedicama potresa, predstavljanje donacije fotografa Nine Vranića svakako zauzima posebno mjesto. Nakon što je 2017. publici pružen uvid u velike i važne donacije Dalibora Paraća i Slavka Šohaja, u ovoj je prigodi Modernoj galeriji darovani Vranićev ciklus *Portreti umjetnika* postavljen u poticajan dijalog s umjetnicima iz fundusa muzeja. Na taj su način donirana djela primjereno kontekstualizirana: fotoportreti su, u izboru i postavu Lade Bošnjak Velagić, izloženi uz djela portretiranih, čime je – mimo stalnog postava – omogućeno i upoznavanje rjeđe izlaganih umjetnika iz bogatih zbirki Moderne galerije.

Goran Vranić pripada najvažnijim protagonistima hrvatske fotografske pozornice druge polovice dvadesetog stoljeća, posebice onog njezina dijela koji je bio vezan uz umjetničku i graditeljsku baštinu. Kao dugogodišnji zaposlenik Konzervatorskog zavoda, bavio se ponajprije dokumentarnom fotografijom, neumorno bilježeći nacionalnu kulturnu baštinu i surađujući s mnogim istaknutim povjesničarima umjetnosti – Anđelom Horvat, Tihomilom Stahuljakom, Jožom Ladovićem i Anom Deanović, među ostalima. Bio je, osim toga, i vrstan umjetnički fotograf; izlagao je na brojnim izložbama u zemlji i inozemstvu, a detaljan presjek njegova cjelokupnog fotografskog djelovanja mogao se pogledati nedavno, na

izložbi *Kulturna baština okom fotografa* održanoj 2019. u zagrebačkoj Galeriji Klovićevi dvori.

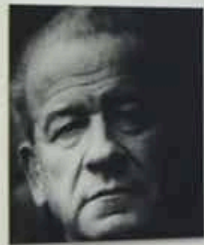
Ciklus *Portreti umjetnika* – koji se sastoji od četrdeset i osam crno-bijelih fotografija – Nino Vranić započeo je šezdesetih godina prošloga stoljeća, a u cjelini ga je izložio 1997. u karlovačkoj Galeriji Vjekoslav Karas. Portreti su nastajali u prigodama druženja i rada s mnogim istaknutim hrvatskim umjetnicima; snimajući njihova djela za brojne kataloge i monografije, Vranić je imao potrebu autorski zabilježiti i njih same. Dakle, ove fotografije nisu nastale samo kako bi od zaborava spasile fizionomije umjetnika. Ciklus kao cjelina pokazuje da je fotograf svojem poslu pristupio promišljeno, koncipirajući svaku pojedinu snimku tako da postaje više od pukoga dokumenta, odnosno zabilježenoga prolaznog ili nevažnog trenutka. Na pojedinim fotografijama umjetnici se tako nalaze ispred ili pokraj svojega djela (Ivo Friščić, Tomo Gerić, Ivan Kožarić, Ferdinand Kulmer, Milena Lah, Zvonimir Lončarić, Branko Ružić, Rudolf Sablić), manji ih je dio prikazan u stvaralačkom procesu (Dragica Cvek Jordan, Ivan Lacković Croata), dok je većina fotografu pozirala u interijeru. Vranićevi kadrovi nisu unificirani – nekad su to samo glave sprijeda ili u profilu, dok je u pojedinim slučajevima prikazan čitav lik umjetnika – što ciklusu daje na živosti i kompozicijskoj raznolikosti. Ipak, može se zaključiti da je autorov promišljen odnos prema svjetlu i sjeni, kao ključnim ekspresivnim elementima, ono obilježje koje povezuje većinu fotografija iz predstavljenog ciklusa. Pojedini portreti osobito su

foto G. Vranić © Nacionalni muzej moderne umjetnosti, Zagreb

1973

1973

upečatljivi: Dušan Džamonja namršten je, s dogorjelom cigaretom u ustima, lice Vilka Gecana osvijetljeno je samo tračkom bočnoga svjetla, a Krsto Hegedušić kao da izranja iz nedefinirane tamne pozadine, s izrazom lica zabrinutog intelektualca... „Za gledatelja je taj sentimentalni pogled unatrag povijesnoumjetnička indiskrecija: uvijek je interesantno vidjeti fizionomiju nekog umjetnika”, zapisala je svojedobno o ovome ciklusu Marija Tonković. Međutim, Nino Vranić serijom portreta pružio je mnogo više od toga: ne samo da je ovjekovječio fizionomije umjetnika nego je u svaku fotografiju utisnuo autorski pečat, pružajući nam tako mogućnost da razaznamo njegovu motivaciju i senzibilnost, jednako kao i karakter te raspoloženje portretiranih. Fotografije, naime, svjedoče o sretnom trenutku susreta umjetnika koji stvaraju u različitim medijima: jedan se nalazi iza objektiva fotoaparata, a ostali su ispred i poziraju mu.

Djela koja prate portrete pomno su odabrana iz bogatog fundusa Moderne galerije, a nastojalo se – koliko je god to bilo moguće – da svojim datacijama budu što bliža vremenu nastanka portreta. Također, riječ je pretežito o umjetninama koje se nisu nalazile u dosadašnjim stalnim postavima ustanove. Izloženo je, među ostalima, nekoliko radova iznimne vrijednosti: jedna od skulptura iz glasovite serije *Oblik prostora* Ivana Kožarića (1965.), delikatan *mooreovski* kameni torzo Milene Lah pod nazivom *Kompozicija* (1962.), platno *Na Dravi* Krste Hegedušića (1960.), jedno od ključnih djela umjetnikova poslijeratnog opusa... Osim toga, predstavljena su i djela

umjetnika koji su pomalo pali u zaborav, poput Branka Bahuneka ili Franje Francine Dolenca. Umjetnine, predstavljene uz Vranićeve portrete, predstavljaju tako malenu, ali relevantnu retrospektivu hrvatske umjetnosti šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća.

Zašto je naposljetku izložbu *Portret i djelo* potrebno smatrati iznimno uspjelom? Ona, naime, pokazuje način na koji se umjetnine iz različitih zbirki središnje nacionalne ustanove posvećene modernoj umjetnosti mogu inspirativno i instruktivno postavljati u suptilan te smislen odnos – koji će u svakom slučaju pomoći njihovu razumijevanju i tumačenju – a sve bez velike pompe i pretjeranih ambicija. Velika je šteta samo činjenica što izložbu, održanu u vremenu pandemijskog straha i protuepidemijskih mjera, nije vidjelo više posjetitelja. ✕